

Taikausko Ja Henkinen Terveys

Suom. J. H.

N VÄITETTY että tiedottomuudesta johtunut pelko on niiden uskojen, joita kutsumme taikauskoiksi, järkähtämätöin perusvaikutin. Samalla kertaa löytyy toisiakin tekijöitä, jotka elättäjänsä kasvattavat sekä ikuistuttavat.

Se on ilmeisen selvä että synnynnäinen ymmärryksen vajavaisuus ja virheellinen henkinen kasvatustapa, niin pitkälle kuin ne ovat vastuunalaisia epätarkalle ja horjuvalle arvostelukyvyille, tulevat raivaamaan tietä taikauskon hyväksymiselle. Se täytyy olla välttämätön seuraus, että niissä mielissä, jotka ovat sellaisen vajavaisuuden ja vaikutuksen kautta estetty kehitymästä, on varsin helppo saada epäjärjestyttä aikaan.

Koska jotakin tapahtuu jälkeen vussin määrätyn kohtauksen, niin läheinen yhteys noiden kahden väliltä on välittömästi otaksuttu. Tulemme näkemään että tämä mekanismi selittää osansa monessa lääketieteen taikauskojen alkuperissä, eikä ainoastaan eilissä, vaan tämänpäiväisissäkin. Toiselta puolen sellaiset käsitykset ovat tiedonhaluttomuutta ja herkkäuskoinuutta, sielutieteellisesti vaillinaisia, ne ovat ominaisia taipumaan ja mieleensä painamaan sekä kasvattamaan taikauskoa. Tässä kohdassa minun täytyy huomauttaa että me kaikki olemme ehdottomasti herkkäuskoisia auktoriteettiin nähden, mutta ne meistä, jotka älyn ja kasvatetun ymmärryksen kautta ovat arvostelukykyisiä meidän vaikutusvaltaisia henkilöitä valitsemaan, ovat aina pahan valtaamana vakuutettuna terveellisellä uskottomuudella ja epäilyksellä. Järkevä uskottomuus on suurin taikauskon vihollinen. Lopullisesti, suuresti mielenliikutuksellinen ajatus on myös taipuvainen taikauskoon; voimakkaalla herkkätuntoisuudella synnytetään harhauskoja, jotka eivät ole järjen lakien alaisia.

Ne mielet, niiden ominaisuuksien kanssa,

joita olen juuri kuvannut, tekevät taikauskon mahdolliseksi. Sellaiset ajatuksien omaajat palaavat takaisin vaihtelevassa asteessa ihmissuvun lapsuuteen. He ovat alituisesti ihmeellisessä takaa-ajossa ja yliluonnollisissa harrastuksissa. He omaavat vaillinaisen ymmärryksen olemisen todellisuudesta ja elävät unien maailmassa. Sellaiset mielet ovat välttämättömästi suvaitsemattomia kaikkeen mikä on uutta. Heidän uskonsa lepää menneisyyden pohjalla ja ovat vihamielisiä edistykseen nähden. He ovat sokeasti uskossaan ja ovat valmiit halveksimaan, vieläpä vainoamaan niitä, jotka eivät ota osaa heidän uskoonsa.

Mutta nyt, koska näillä ominaisuuksilla, jotka minä pidän syvästi taikauskoisena mieleltään, on sairaaloinen vaikutus yhteiskunnalliseen elämään, muodostuu niistä vaaraa mille elinvoimaiselle sivistykselle tahansa. Todellakin, ei voi tulla kysymyseenkään etteikö taikauskoinen järki ole edeltäpäin valmistanut suuria ihmiskunnan murhenäytelmiä. Sen järjettömyys ei ole ollut enemmän ilmeinen kuin noituiden julmuuksien liioitteluisissa, koskien vuosisadoissa valistusta.

Noitus pimeällä aikakaudella oli erehdys — eikä taikauskoa, se oli yleismaailmallisesti uskottu ja ei kumminkaan, tiede enempiä kuin filosofiakaan eivät tähän aikaan voineet kumota sen näennäisiä todellisuuksia. Meidän sääliväisyyttämme lienee mahdollisesti nostettu noiden ihmellisten erehdyksien uhrien kärsimyksillä, toiselta puolen olemme varmasti saaneet sen johdosta mielikarvautta, minkä tunnemme silloin kuin harkitsemme sitä villiä ja julmaa kohtelua joka oli määrätty noille viimeisten vuosisatain taikauskoisen noituiden uhreille. Yliluonnollisten kuvitte-lujen vainot ja hävitykset seitsemänneltoista, kahdeksanneltoista ja vieläpä yhdeksänneltoistakin vuosisadalla, oli suo-

ranaista suvaitsemattomuuden ja taikauskaisen järjen tulosta.

Nyt tulen teidän huomioltanne kiinnittämään siihen taikauskaiseen asemaan, joka meidän aikanamme ilmenee jokapäiväisessä elämässä. Taikauskon elementit ihmisten ajatuksissa tänään eivät mahdollisesti ole niin kiihkeitä ja väkivaltaisia ilmaismisessaan, kuten noituuden päivinä, mutta sen olemassaolo on surullinen heijastus kahdennenkymmenen vuosisadan sivistyksessä ja kasvatuksessa. Olemme mahdollisesti ajatelleet että tieteellinen henki tällä aikakaudella olisi jo perinpohjaisesti hävittänyt taikauskon, mutta olemme jo edellä ilmoittaneet kuinka mielenliikutuksellisesti käsittävä uskonto on omituisesti vihamielinen järjen vaikutukseen, ja kuinka pelko on vieläkin vaikuttava tekijä ihmisten mielissä. Meidän esi-isäimme järjettömyydet ovat todellisuudessa vaikeasti eristettävät meidän mielenliikutuksellisesta siteestä, joka menneisyydessä oli niin voimakas ja pysyväisyyttä, joka oli yläpuolella voimien, pidettiin mittana. Ja niin se kyläkin on, että vieläpä nytkin kansan enemmistö viettää aikansa sen lumoissa, joskaan ei todellisuudessa antaudu harjoittamaan taikauskoa ja on pelkurimainen vastustamaan sitä, taikka kokonaan kykenemätöin ymmärtämään sitä.

Taikauskaisen luotto onneensa on juuri yhtä rajaton tänään kuin se on koskaan ennenkään ollut. Me kannamme onnen taikalaluja päällämme, käytämme valkoisen kanervan vesoja, asetamme hevuskengän ulkopuolelle huoneemme oven (ja kengästä avonainen puoli ylöspäin, myöskin, jottei hyvä onni tulisi virtaamaan ulos!) ja samoin meillä on onnentuojia kääröissämme. Teatteripiireissä, varma tie joka johdattaa onnettomuuteen, on tapa toistaa sanat "Macbethista". samalla kun jotakin ollaan koskettelemassa riikinkukkoon, näyttämön noitakeinot tuovat epäonnistumista tai tapaturmaa. Rotat jättävät turmioon tuomitun laivan ja alkaakseen vesimatkan perjantaina, on vieläkin katsottu useamman taholta sallimuksen houkuttelemiseksi. Menemme kilpa-ajoihin ja arpajaisiin toivossa ollaksemme onnellisia, vieläpä

vaikka käsitämmeekin että vastassamme olevat matemaattiset numerot meidän voittamisessa voivat olla hyvinkin suunnattomat. Todellisuudessa, monta ihmistä kulluttaa koko elämänsä hyvän onnen takaa-ajamisessa ja jää näihin harhaluuloihin kuolemaansa asti.

Se on todennäköisesti parantavan taitteen valtakunnan suurin saavutus kun olemme asettaneet vastakkain suurilukuisen taikauskon moninaisuuden ja tämä on aivan luonnollista silloin kun muistelemme, että sairaus alkuperäisesti oli aiheutunut ulkonaisista vaikutuksista — pahanhenki, raivo, kuun ja tähtien kulkuratain vaiheet niihin luettuina. Alkuperäisten ihmisten loihtija manasi taudin, pahanhengen, tai sovitti ne lumoamisen, todistuskappaleiden osoituksella tai rukouksien kautta.

Sitä täytyy pitää suuresti valitettavana, että tätä taudin hoitoa koskevaa henkeä oli levinnyt kaikkialle koko parannustaidon historiaan, tällä ajalla täydellisesti saatettiin varjoon todellinen tieteellinen tarkoitusperä ja vieläpä tänäänkin on pysynyt käytännössä monta kummallista parantavaa palvelusta, joihin sisältyy runsaasti taikauskoa. Vaikka alkuperäiset kreikkalaiset koettivatkin tieteellisesti lähestyä lääkeoppia, niin vasta verrattain äskettäin on lääketiede ottanut sen tilan tieteelle niin, että nyt löytyy jokin puolustus niille eriskummallisille uskojen ja käytöksen itsepintaisuudelle, jotka me nykyään merkitsemme häpeämerkillä taikauskaisiksi.

Luonnollisesti, meidän täytyy myöntää että useat taikauskaisuuden parannustavat ovat olleet hyödyllisiä hävittämässä taudin oireita ja vieläpä parantamassakin niitä, mutta sallikaa minun painostaa sitä seikkaa ettei se ollut parannuskeino, vaan se oli **uskon** innostus josta oli apua tullut. Meidän täytyy tunnustaa että luonto on suurin parantaja ja että **usko paranemiseen** tuottaa suurta apua luonnollisen suunnan parannustapaan. Siis, vähemmästä merkityksestä on se, lieneekö usko innostutettu uskonnollisen pyhimysarkussa olevan kuninkaan kosketuksella tai kuivatun lampaan silmä riippumassa kaulassa, se

voi kuitenkin uskon kautta tapahtua ja parannusta on saavutettavissa. Kaikki nämä hartaat uskomiset tuottavat itsehypnotismin, joka voi tehdä melkein vaikka minkä mahdolliseksi.

Lääkärien määräyksien kautta tänään yhteiskunnan kaikissa osissa nousee tämä samainen taikauskoinen luotto. Ei kovin pitkä aika sitten kuin ilmoitettiin että potilas oli nielaissut sen paperin, johon lääkärin määräys oli kirjoitettu, niin suuri oli hänen uskonsa sanojen ja symbolin taika-peräisyyteen! Kansa on yleisesti haluamassa "pullon lääkettä" ja on välittämättöin sairauden luonnollisuudelle, se myös todistaa uskosta lääkkeisiin.

Vielä enemmän vahingoittamassa, kuin tämä, on kansan luottamuksensa antamisella "patenttilääkkeille" ja puoskareihin juonten punojina. Mitä haaveellisempi parannus- tai hoitojärjestelmä, sitä suurempi sen puoleen kääntyminen näkyy olevan. Taikauskoinen luottaa sekoitetuissa lääketavaroissa viisasteliijaan, joka ei suinkaan ole korkeammalla asteella kuin sivistymättöin taikauskon harjoittajakaan, joka kantaa varastetun perunan parantaakseen reumatisminsa, tai joka voitelee syytänsä mustalla etanalla ja sitten pistää etanan orjantappurapensaaseen. Kummassakin tapauksessa löytyi epäsuora herkkäuskoisuus, arvostelukykyä vailla, lapsimainen toivomus ihmeellisyyksien ilmestymisestä, mitkä luonteenomaiset ominaisuudet taikauskaisen mielissä on.

Vaikkakin on otaksuttu tuollaisten ominaisuuksien levinneen laajalle vaihtelevan erilaisten rotujen keskuudessa, niin ne ovat yleisempiä niiden keskuudessa, jotka asuvat lähempänä luontoa — niiden, joita alituisesti luonnon voimat ja säälimättömyys ovat muistuttamassa, siellä taikauskon voima on suurin. Sellaiset ihmiset pitävät eletyn elämän voimasta itsepintaisesti kiinni ja taikausko hallitsee heidän elämäänsä samoin kuin teki pimeyden aikakaudella. Voimneko epäillä sitten että taikausko olisi, noin kuvaannollisesti puhuen, virtaamasta seisahtunut voima missä sivistyksessä tahansa ja vaara sen vanhanaikaisen ta-

van mukaan jatkumisesta sivuutettu nykyään?

Onneksi, taikauskon rasiudesta on suuresti vähennetty nykyisen vuosisadan kulussa, mutta taikauskon ajatuksia on vieläkin vastaan taisteltava. Sen olemassaolon juulistukset selittävät henkisesti huonoa terveyttä. Meidän tarvitsee ainoastaan johdattaa mieleen noituuden kauhuja käsittääkseen kuinka taikauskoinen ajatus oli saatu. Taikausko on sidottu ihmissuvun lapsuuden kanssa; se ilmaisee ihmisen heikkouden järjen voimasta ja hänen järjettömät mielikuvitukset. Se omaa itsessään sen salakavalan sairauden elementit.

Varmasti taikauskon murhenäytelmä on vähenemässä ja paranemisen kautta ihmisten älykkyyden mallikelpoisuus, joka arvossa tulee nostamaan luonnon lait, koska vastassa olevat voimat ovat yliluonnollisuksiensa takia ristiriitaisia.

Vielä löytyy varmat tekijät vaikuttamassa, jotka kieltämättömästi ovat liikkumassa siihen suuntaan, missä niitä pyritään ikäistuttamaan ihmisten mielen tyyppinä, jonka kerran taikausko on heille antanut.

Minä viittaan erityisesti meidän kasvatustjärjestelmään. Useammassa tapauksessa se näyttää synnyttävän mielen, joka on tiedonhaluton, vailla arvostelukykyä ja vaatimaton; toisin sanoen, mielen tyyppi joka on helposti taipuisa hyväksymään taikauskon ja toimimaan sen mukaisesti. Mielä opetettuna tällä tavalla, mikä alkaa omittuisesti herkällä vastaanottavaisuudella, on alistettu kaikenlaiseen lauman raivonpuuskauksiin. Se voi muodostaa joitakin oikeitakin mielipiteitä itsekä, mutta on samalla valmis hyväksymään ne, jotka ovat tulleet minkä puoskarin kautta tahansa ja äänekkäämmin huudettuna, ja jotka satuu olemaan muodissa.

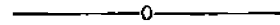
Sellainen mieli helposti tulee joukkohysterian uhriksi ja historia on hankkinut meille lukemattomia esimerkkiä järjettömästä säälimättömyydestä, ja väkivallan teoista ihmisiä kohtaan, jotka ovat kuolemaan asti uuvutettu hysteerillisesti pyytäen apua tuskissaan. Herkästä luonnon vastaanottavaisuudesta on jo puhuttu, eikä ole epäilystäkään etteikö se olisi näytel-

lyt hyödyllistä osaa turvaamassa ihmisen yhteiskunnallista järjestöä, mutta tähän aikaan järjestö itsessään kantoi niitä elementtiä, jotka olivat suurena vaarana. Meidän täytyy muistaa että mielenliikutus niin hyvin kuin uskokin voi johdattaa mieliin ja ymmärtämättömästi johtaa joukkolevottomuuteen, josta voi muodostua hirveä hävityksen voima. Meidän nykyisen kasvatustajajärjestelmän suuntana on estää lasten enimmäistön ymmärryksen kehittymästä **yläpuolelle** lapsen tasoa. Todellisuudessa, täysi-ikäisten ymmärrystä omaavia henkilöitä on suhteellisesti vain muutamia sivistyneessä yhteiskunnassa tänään.

Nykyjään, sielutiede tieteenä on tehnyt suurta edistymistä uudessa ajassa, erikoisesti niissä osissa mitkä määrää lasten mieliä ja olemmekin nyt tekemiessä sellaisen tietoisuuden kanssa, jonka tulisi tehdä meidän kykeneviksi uudelleen rakentamaan kasvatustajajärjestelmämme, jotta voitaisiin todistaa vääräksi nuo peräti vahingolliset taipumukset, joita olemme edellä kuvanneet. Se voi näyttää melkein uskaliaalta ollakseen dogmaattisen kasvatuksen alaisuudessa, mutta minä ajattelen että kasvatuksen alkuperäisen toiminnan tulisi näyttää toteen, todistaa ja kasvattaa ympäristöä missä lapsen **ajatuskyky** tulisi saamaan tilaisuuden **kasvaa** — ympäristön, jossa kaikki lapsen salassakin olevat kyvyt voitaisiin tehdä kykeneväksi kehittymään täydellisesti.

Opettajien täytyy omaksua uusi suhde lapsen ymmärrykseen nähden. Heidän ei tulisi ajatella lapsesta, kuten säiliöstä, sillä tosiasiaassa sen täytyy antaa ulos varmat määrät ja palauttaa opettajaan samankaltaisen ainejoukon. Lasta täytyisi rohkaista löytämään tiedon itselleen. Tavallisemmin opettajan tulisi olla oppaana. Sallikaamme opettajien koettaa löytää lapsen **luonnollisia** henkisiä lahjakkuuksia ja edistää niitä — ei ole väliä jos he ovat ulkopuolella ahtaan koulupiirin asiaa; lopullisesti ei hän tule menettämään todellista näköään että lapsi on **yksilöllinen** eikä yksikkö joukossa.

Minä uskon että pitkin näitä suuntia tulisi kasvatustyö todistamaan kannattavuutensa, ja pitkin näitä samoja teitä vapautuisi myöskin, jotta edistyisimme niissä ominaisuuksissa mitkä ovat niin harvinaisia vielä tänään — alkuunpaneva ominaisuus, keinot, itsenäisyys ja itseluottamus. Lapset, joiden ajatuskyvyn on sallittu kehittyä näiden periaatteiden mukaan, on varustettu edeltäpäin aseilla taikauskoa ja kaikkia sen järjettömyyttä vastaan. He tulevat itsenäisiksi mielipiteiltään ja järkipäisiksi arvosteluissaan. Heitä ei tule koskaan kohtaamaan pakokauhuiset aiheet mielenliikutuksellisesti liiaksi, mitkä ovat aina olleet estämässä ja vaikeuttamassa ihmiskunnan älyperäiseen kehitykseen, ja mitkä todistaa suuria ihmiselämän murhe- näytelmiä. Varmasti, sillä ei voi tulla kysymyksenkään etteikö kasvatustotuuden mukaisesti tulkittuna olisi pääavain taikauskon valloittamisessa ja henkisen terveyden tehdä osalliseksi, se on välttämätöntä että katkaisemme juuret ihmisen mielestä, nuo puutteellisuudet, joiden kautta tehdään taikausko mahdolliseksi.

— Korkeimpaan eläimeen, ihmiseen, vaikuttavat vissit tapahtumat paljon voimakkaammin kuin alemmilla asteilla oleviin. Hän tuntee iloa, mutta myöskin kipua paljon voimakkaammin, elävämmiin; häneen vaikuttaa hyvä ja kaunis, mutta myöskin nurinkuruisuus ja ruma paljon voimakkaammin kuin alemmalla kehityskannalla oleviin, hänestä moni seikka on paha, mikä noista vielä näyttää hyvältä ja oikealta. Ja niin täytyy ollakin, sillä vain oppimalla tietämään, että vahingollinen tuottaa tuskantunteen seurauksenaan, oppii eläin harjoittamaan aistimiaan ja ruumiinsa voimia ja ajoissa välttämään häntä uhkaavan vaaran; ja niin ovat ihmiselläkin tuskaiset kokemukset parhaita opettajia. Oleva paha ei siis ole pahan vihollisen kyivämää rikkaruohoa, vaan hyvän välttämätön lisäke. — Ben Vetter, Kehitysoppi ja Ihminen.